

Kapitalizmin en yüksek aşaması, Emperyalizm

ÖZET

LENİN EMPERYALİZM'İ NASIL YAZDI?

Emperyalizm konusu uluslararası sosyalist hareketin gündemine, daha çok büyüyen savaş tehlikesi nedeniyle girdi. 1912 Basel Kongresi, yaklaşmakta olan emperyalist savaş hakkında proletaryanın tutumunu belirlemek üzere toplanmıştı. Lenin de aynı yıllarda emperyalizm konusuna yoğunlaştı. Bir dizi makale ve broşürde savaş ve emperyalizm ilişkisi üzerinde durdu, emperyalizmin niteliği üzerine saptalamalar yaptı.

Ancak “Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, Emperyalizm” eserinin doğrudan hazırlıklarına o sıralarda bir göçmen olarak yaşadığı Bern’de 1915 yılında başladı. Ocak 1916’da kitabı kaleme almaya koyuldu. Şubat ortalarına doğru kendisinde olmayan bazı belgeleri temin etmek için 15 günlüğüne Zürih’e giderek ordaki kütüphanelerde çalıştı. Bir kunduracı olan Kammerer’in 16. yüzyıldan kalma evininin ikinci katındaki bir odada kaldı.

Ev sahibi Kammerer, sonradan o günleri şöyle anlatır: “Bay Ulyanov kitap ve gazete okuyarak, geceye kadar yazarak, bütün gün masasının başında oturuyordu. Aldığı mektup ve gazeteleri Allah bilir!”

Kütüphanelerin okuma salonlarının müdavimi olan ve polis kayıtlarında kendisinden “yükümlülüklerini eksiksiz yerine getiren ve yazar olarak bir miktar para kazanan” biri diye söz edilen Ulyanov, öğleden önce iki ve öğleden sonra iki olmak üzere her gün dört saat de kütüphanelerde çalıştı. Tabii bu arada öteki işlerini ve Zimmervald Konferansı çalışmalarını da aksatmaz.

Lenin, Emperyalizm eseri için çalışırken 106’sı Almanca, 23’ü Fransızca, 17’si İngilizce ve 2’si de Rusça olmak üzere 148 yapıta gönderme yapmıştır. 34 Almanca dergiden, 7 Fransız ve 8 İngiliz dergisinin çeşitli sayılarında yer alan 232 yazının özetini çıkarır.

Lenin kitabını 2 Temmuz 1916’da tamamlar ve Petrograd’da bulunan Parvus Yayınevi’ne yollar. Menşeviklerin yönetimindeki bu yayınevi, kitabı 1917 yılı başlarında kimi ifadeleri törpülenmiş olarak yayınladı.

Kırılmamış metin, 1917 yılı ortalarında Lenin’in önsözüyle yayınladı. Ve birkaç ay sonra Lenin’in “Emperyalizm, proleter devrimin ön günüdür” öngörüsü büyük Ekim Devrimi’yle gerçekleşir.

KAYNAK: Lenin İsviçre’de, Maurice Pianzola

Emperyalizmin değiştiğini savunanların iddiasının kof bir iddia olduğunun açık örneğidir Lenin’in “ Kapitalizmin en yüksek aşaması, Emperyalizm” adlı eseri.

20. yüzyıl, insanlık tarihinin belki de en hareketli, en çok değişim yaşanan yüzyıydı. İki büyük dünya savaşı, işçi sınıfının dünyanın büyük bölümünde iktidara gelişi, yozlaşma ve yenilgi... Yüzyıl kapanır, insanlık yeni bir yüzyıla adım atarken, bizi nasıl bir gelecek bekliyor sorusu da özellikle tartışılmaya başlandı. 10 yıl boyunca sosyalizmin yenildiğine, insanlığın yeni bir aşamaya yükseleceğine inanmış kişiler bile endişeyle şu soruyu sormaya başladılar: Dünya nereye gidiyor?

Çok değil, 10 yıl önce, sosyalizmin insanlığın tarihsel gelişimi içinde bir sapma, kapitalizmin ise olabilecek en iyi sistem olduğu, Yeni Dünya Düzeni ve ardından küreselleşme ile birlikte insanlığın binlerce yıllık özlemi olan “barış, refah ve adaletin” dünyaya hakim olacağı ilan edilmişti. Akademisyenlerin, sanatçıların ve gazetecilerin ezici bir çoğunluğu buna inanmış, bu fikirleri yaymıştı. İnsanlık tarihi içinde ancak bir ‘an’ sayılabilecek 10 yıl gibi kısa bir sürede her şey nasıl da değişti! Emperyalist ideologların dünya üzerine örttikleri pembe örtü üzerinde önce kan lekeleri belirdi, sonra hepten kana boyandı, delik deşik oldu. Savaş, halkların yoksullaştırılıp köleleştirilmesi, sosyal kazanımların yok edilmesi, tekeller arası savaşlar günümüz dünyasına esas rengini veren olgular durumunda. Ve artık emperyalist şeflerin toplantıları 100 binlerin gösterileriyle karşılanıyor. Tüm şirin gösterme çabalarına rağmen insanlar “küreselleşme”yi, kapitalizmi sorguluyorlar. İşçi sınıfının ileri kesimleri, önemli sayıda aydın ve genç sosyalizme yaklaşıyor, sosyalizmi tartışıyor.

Ve emperyalizm, dünya işçileri ve halklarının etinde kanında hissettiği bir saldırıyı sürdürürken, askeri, mali örgütleriyle yarattığı yıkımın sonuçları açık her göz tarafından görülebilir durumdayken, emperyalizmin bütün yönleriyle, teorik bir bakış açısından da tanınması, incelenmesi büyük önem taşıyor.

Emperyalizmin bu ortam ve sürgiden tartışmalar bakımından temel bir referans olduğu düşüncesinden hareketle bu eser yeniden yayınlandı. Bizim bu eseri yeniden basmamız, bir yeniden dikkat çekme, bir gerçeğin yeniden altını çizme çabasıdır. Eser güncel bir önsöz içeriyor ve bu önsöz eserin günümüz açısından nasıl okunacağına dair önemli ipuçları sunuyor.

Ama, “Yazıldığı günden bugüne çok şey değişti, ‘Emperyalizm’ eseri günümüzü açıklamada yetersiz kalır,” iddiaları dile getiriliyor...

Evet, Lenin bu ünlü eserini 85 yıl önce 1916 yılının Şubat-Temmuz ayları arasında kaleme aldı. Aradan geçen 85 yıl içinde dünyanın çehresinin önemli ölçüde değiştiği doğrudur. Ama ekonomik, toplumsal ve politik özü itibarıyla karşımızda duran yine aynı emperyalizmdir. Hatta Lenin’in saptadığı olgular daha çarpıcı, daha görünür hale gelmiştir.

Tekeller egemenlik peşinde koşmaktan vaz mı geçti? Büyük emperyalist devletler, (belki barışçıl ama güç ilişkilerinin belirlediği) paylaşım kavgaları vermiyorlar mı? Mali sermaye, IMF’si Dünya Bankası ile bağımlı ülkeleri daha azgınca yağmalamıyor mu?

Emperyalizmin değiştiğine ilişkin iddialar kof bir propagandadan ibarettir ve gerçeğin ışığı altında erimektedir. Emperyalizmin doğasının değiştiği veya bir üst aşamaya (küreselleşme!) evrildiği gibi iddialara, teknelci burjuvazinin; dünya işçi sınıfı ile halklarına yönelttiği tarihte bir benzeri daha bulunmayan azgın saldırı eşlik ediyor. İlla ki bir değişmeden söz edeceksek şunu söyleyebiliriz: Emperyalizm, sosyalizmin bir sistem olarak varlığı koşullarında kabullenmek zorunda kaldığı konumunu değiştirmekte,

daha saldırgan, daha vahşî bir özellik kazanmaktadır. Elbette sorun teorik boyutuyla tartışılabilir ve benim kitabın yayıncısı sıfatıyla bu konuya uzun boylu girmemin gereği yok. Şu kadarını söyleyeyim ki, bu “değişim” masalı, her yeni durumda başka gerekçelerle gündeme getirilen eski bir lakırdıdır. Ve öyle sanıyorum ki, amaç Leninist emperyalizm teorisinin can alıcı sonucunu geçersiz kılma çabasına bağlanmaktadır: Emperyalizm, proleter devrimin öngünüdür!

“Emperyalizm”, burjuva çevreler tarafından, “bilimsel özellikleri yetersiz politik bir çalışma” olduğu gerekçesiyle eleştiriliyor. Lenin’in “Emperyalizm”de vurguladığı “devrimin öngünü” tezi sadece politik bir propaganda yaklaşımını mı ifade ediyor?

Burjuva ideologlarının sinsî bir şekilde böyle bir iddiayı dile getirmelerinde şaşılacak bir yan yok. Ama şaşırtıcı olan, kendini solcu, hatta Marksist sayan pek çok akademisyen ve aydının bu iddiayı dile getirmesi veya bu iddia karşısında sessiz kalmasıdır. Öyle ki, Lenin’in (sadece Emperyalizm değil, ötekileri de) eserlerini bilimsel çalışmanın kaynakları arasında saymıyorlar bile.

Bunun nedenlerinden biri herhalde Lenin’in tezlerini fazla “politikaya bulaşık” bulmalarıdır. Akademik çalışmanın, dünyanın değiştirilmesi perspektifinden uzaklaşmasının bir sonucu olarak, aynı zamanda doğrudan politik etkinlik içinde olan, ihtilal örgütleyen, her tezini bu eyleme bağlayan birinde “bilimsel değer” bulamıyorlar herhalde. Marx’ı bilimsel bulup Lenin’i sadece bir propagandacı olarak görenlerin bir bölümü 20 yıl önce de, Lenin tamam da Stalin ne hakla dilbilim konusunda ahkâm kesiyor, diyorlardı.

Emperyalizm eserine gelince... Son derece sağlam verilere dayanan bilimsel bir eser olmanın ötesinde ekonomi politik biliminin geliştirilmesinin bir örneğidir de. Lenin, eserinde, emperyalizm olgusunu tüm özellikleriyle incelediği gibi, onun tarihteki yerini de diyalektik bir anlayış ve bilimsel bir öngörüyle ortaya koyar. Lenin’in eserini, kendisini önceleyen emperyalizm tahlilcilerinden ayıran, onların gözünden kaçan özelliklerin Lenin tarafından saptanması değildir. Örneğin bu teorisyenlerden Hobson, Lenin’in ifadesiyle, “Emperyalizmin temel ekonomik ve politik özelliklerinin çok iyi ve ayrıntılı bir tasvirini veriyor.” Lenin’in farklı olarak yaptığı ise, emperyalizmin serbest rekabetinin gelişiminin zorunlu sonucu olduğunu, gelişip son sınırına varmış kapitalizm olduğunu, böylece proleter devrimin koşullarını hazırladığını saptamasıdır.

Bir yıl sonra gerçekleşen Ekim Devrimi, bilimsel bir tezin pratik bir kanıtı değilse nedir?

Ha, şu da var. Lenin, en derin bilimsel, felsefi konuları bile anlaşılır bir dille, özlü bir ifadeyle anlatmaya özen göstermiştir. Lenin’in bu tarzı, eserlerinin derin bir gözleme, araştırmaya dayanmadığı şeklinde değerlendirilemez. Örneğin Lenin’in Emperyalizm eseri, sonradan yayınlanan ve bin sayfaya yakın bir hacme sahip “Emperyalizm Defterleri”nden de anlaşılacağı gibi yüzlerce yapıt ve derginin incelenmesi sonucunda kaleme alınmıştır. Ama Lenin bu bilgi yığını çok iyi bir şekilde süzmüş, onlardan hakkıyla yararlanmış ama eserini ekonomi dışı okuyucunun da anlayabileceği şekilde kaleme almıştır. Bu nedenle eserin altbaşlığı “Herkesçe anlaşılabilir bir özet” şeklindedir.